

**ЖЕНСКО БЛАГОТВОРИТЕЛНО ДРУЖЕСТВО „МАЙКА“ – С ПРИНОС КЪМ
КУЛТУРАТА НА СЛЕДОСВОБОЖДЕНСКА ВАРНА**

Жаклин Бодурова

Резюме: Основната задача след Освобождението е да се заработи за развитието на общият културен подем на българския народ. Поради това по инициатива на един от първите кметове д-р Кръстю Мирски и неговата съпруга Стефания Николова Икономова се основава Женско Благотворително Дружество „Майка“ в град Варна на 18 (31) декември 1888 година. Една от целите е специалната просветна дейност – през 1897 год. откриват и издържат Девическо занаятчийско практическо училище „Трудолюбие“. Ж.Б.Д. „Майка“ създава първото женско списание в България „Женский свят“ през 1893 год. Променя дружественият устав през 1928 год. като прибавя нов параграф за признаване и на жената еднаквите права на човека и гражданина – равноправието.

Ключови думи: Женско Благотворително Дружество „Майка“, младежка секция „Нови стремежи“, Девическо занаятчийско практическо училище „Трудолюбие“, списание „Женский глас“

След Освобождението на България, в страната се усеща необходимостта да се заработи във всеки сектор за развитието на общият културен подем на българския народ. Българската жена се проявява по такъв начин, че отпечатъкът на нейното дарование проличава, както в музиката на българските народни песни, в живописата, в поезията, така и в приложното изкуство на българските шевици, и най-вече в практическия живот с нейното милостиво сърце – в сферата на благотворителността. В България под топлата грижа на нейната любяща душа и трезва практическа ръка първо се създават много женски благотворителни дружества, които процъфтяват с техните възпитателни благотворителни институти, хуманна и културно просветна дейност. Българската жена е горда с това, което е постигнала през тези изключително тежки години на материална и морална криза.

Поради това по инициатива на д-р Кръстю Мирски – един от първите варненски

кметове и неговата съпруга Стефания Николова Икономова (по баща), 37 души интелегентни варненски жени основават на 18 декември 1888 год. (стар стил-31 декември) Женско Благотворително Дружество с цел да подпомага и просвещава българската жена. Една от дарителките е княгиня Мария-Луиза Бурбон-Пармска (17.01.1870, Рим-31.01.1899, София), съпруга на княз Фердинанд I. Учредителното събрание е проведено в училище „Св. Методий“. Присъстват и училищните настоятели Петър Янев и Иван Минзов, и секретар-учителят Иван Обрешков. Събранието е председателствано от уважаваната от всички варненци Рада Попниколова. Приема се проектоустав и се избира временно настоятелство. Целите и съдържанието на първият устав на Женско Благотворително Дружество „Майка“ – Варна са следните: 1. Подпомагане на бедни българки в града – вдовици и сирачета; да поддържа бедни ученички в местните български училища. 2. Да се старее да приучи

към дружествен живот гражданките на Варна. 3. Грижи за умственото и нравственото развитие на членките, като се открие и уреди библиотека със салон за различни беседи и читалня за жени. 4. След време да се открие девическо техническо училище. Дейността на Ж.Б.Д. „Майка“ се очертава главно в четири насоки: 1. Училищно дело. 2. Благотворително дело. 3. Просвета. 4. Жената в помощ на народа си. Просветната дейност се насочва в три пункта: 1. Домакинска. 2. Гражданска. 3. Обща. Разумното домакинство е от голямо значение, както за отделното семейство, така и за цялото народно стопанство. На второто общо събрание присъстват 40 членки и се избира постоянно настоятелство: Стефания Мирска – председателка, Елена Савова – подпредседателка, Деша Ряскова – членка, Елена Митева – членка, Зоя Русевич – членка, Тинка Попова – членка и Руса Кънева – членка. Стефания Николова Икономова-Мирска (01.05.1858-02.01.1937) е родена в град Разград и израства в семейството на дългогодишния учител и по-късно ръкоположен за свещеник Никола Икономов и една от първите български писателки Станка Спасова-Еленина. Известна е със своята публичична дейност. Тя завършва с отличие и златен медал Фундуклеевата гимназия в Киев през 1878 год., където учи през периода 1870-1878 год. заедно със сестрата на българският държавник Константин Стоилов (05.10.1853-05.04.1901) – Теодора, с братовчедката на Стефан Стамболов – Евгения Николова Димиева, Кръстина Бацарова – дъщеря на учителя Никола Бацаров от град Варна, Екатерина Великова Пенева-Каравелова – съпруга на един от първите министър-председатели на България – Петко Каравелов и с Царевна Миладинова – дъщеря на видния български

книжовник и възрожденец Димитър Миладинов. Настанени са в пансиона на графиня Левашова в Киев. През отчетният двадесет и пет годишен период председателки на Ж.Б.Д. „Майка“ са следните дами: Стефания Николова Мирска (1889), Деша Ряскова (1890), Елена Драсова (1891 и 1899), Анастасия д-р Железкова (1892-1897 и 1900), Ламбрина Бакърджиева (1989), Мария Милкова (1901). В. Червенова (1902, 1903, 1905 и 1906), Екатерина Чолакова (1904), Иванка д-р Бичева (1907), Лавацова (1908) и Кера В. Попова (1909-1914). В управителните съвети на Ж.Б.Д. „Майка“ участват представителки на известни варненски фамилии като: Русевич, Мария Тинева, Гюлмезова, Церова, Пивоварович, А. Явашева, Смилова, д-р Б. Мирска-Зографска, М. Д-р Аршинкова, Д. Патаманска, К. Иситарова, З. Мутафова. През 1897, 1903 и 1904 год. в управителните съвети е избрана Радка П. Кирякова, която е съпруга на легендарния Петко войвода.

Основната цел на Ж.Б.Д. „Майка“ е да апелира към всяка културна жена задължително да осмисли отношението си към семейство и народ, и да го обогати с повече културно съзнание и чувство за дълг. Всеки член на Ж.Б.Д. „Майка“ носи задължението да проведе тази гражданска просвета на жената, за да достигне до висотата на днешните условия на живот да се справи с всекидневието, така че да може да живее като личност. Да се внуши на жената, че тя трябва да изиграе много важна роля. Замисълът е с редица сказки да се доизгради духа на жената и чрез него да се упражни голямо влияние върху общия дух на народа. Културната жена е длъжна да се освободи от пасивността си и от безкритичното приемане на случващото се в заобикалящата среда. Поради това, тя трябва да се просвети относно

политическия живот на страната си, по такъв начин, че давайки съзнателно гласа си, да чувства, да мисли, да се жертва за своя народ. Голямата задача по онова време е съставена от две части: хляб и дух. Една успешна успоредна работа в двете области, с която да се закали материално и духовно народа, ще го направи твърд във всички изпитания. Жената трябва да бъде всестранно просветна, да има висок дух, понеже на нея се разчита да изиграе много важна роля в качеството си на майка и възпитателка на поколенията. Духът на жената упражнява голямо влияние върху общия дух на семейството и народа.

По този повод дейността на Ж.Б.Д. „Майка“ е посветена паралелно на благотворителността и на културния и просветен принос в град Варна след Освобождението. Дружеството винаги отдава своята почит и поздравява Н. В. Цар Борис III и Царица Йоанна, както и Н. Ц. В. Престонаследника Симеон II и цялото царско семейство за техните празници и получава винаги благодарствени телеграми от Тях. Изразява уважението си с поднасяне на адрес към Варненски и Преславски Митрополит Симеон (09.02.1840, Бургас-23.10.1937, Варна) по случай 50 години архиерейска служба (1922), заслужили учители ратници на народната просвета, видни личности – професори, литератори, писатели, артисти, лекари, културни и обществени деятели, юбилейни годишници от основаването на учебни заведения, включено е в общата телеграма на общогражданския комитет до Светия Синод за искане на канонизирането на Епископ Андрей.

Особено внимание на активната дейност на дружеството засвидетелства Н. Ц. Височество Клементина, която нееднократно кани в двореца Евксиноград варненски гражданки-членки на Ж.Б.Д. „Майка“, за

чиито специални аудиенции свидетелства едно съобщение, и тя им дава висока оценка в следното изявление: „Женский въпрос занимава всички велики умове на просветените страни в целий свят.“. Интересна е информацията на Елена Манова, която е първата дипломирана професионална модна дизайнерка в България, за „височайша вечеринка“ в двореца Евксиноград. Тя произхожда от стар варненски род, датиращ от Освобождението и израства в семейството на Йосиф и Екатерина Манови, следва в институт по моден дизайн, кройки и шев в Париж (Франция) и специализира в Белгия, и след завръщането си в родния град се включва активно в дейността на Ж.Б.Д. „Майка“. Присъстват видни варненци, председателката д-р Анастасия Головина и подпредседателката Теодора Ноева. Те представят пред княз Фердинанд и височайшата му майка княгиня Клементина изложба на финни дамски ръкоделия, изработени от членките на дружеството. През лятото на 1891 год., дружеството има голямата чест да посрещне Техни Царски Височества княз Фердинанд, княгиня Клементина и августейшата ѝ дъщеря Нейно Величество баварската кралица Амалия.

По инициатива на настоятелството през месец януари 1889 год. се провеждат няколко сказки, литературно-танцувална вечер и градинско увеселение. През 1890 год. се увеличава съставът на дружеството и се изпълняват основните задачи на устава за приобщаване на по-голям брой варненски жени към организиран дружествен живот. Дружеството отпуска стипендия на ученичката Мария Николова през 1891 год. да следва в Прага ръкоделие и домакинство, за да бъде подготвена за учителка в бъдещото техническо училище. На 24 март 1893 год. на Общо събрание на дружеството се решава то

да носи името „Майка“. За патронен празник е определен един от най-светлите църковни празници 21 ноември – Въведение Богородично (Ден на християнското семейство и младеж).

По време на първото си посещение в Париж през 1892 год., брата на Елена Манова – първата професионално дипломирана модна дизайнерка в България, Атанас Манов се запознава с мадам Жулиет Адам, директорка на известното периодично списание „Новел Ревю“. Той преподава химия и физика в Шуменската мъжка гимназия и работи като учител в турското, арменското и еврейското училища в града. По този повод той пише:

„Посещението, което направих през 1892 год. в някои чужди страни, отношението, което съществуваше там спрямо жената, ролята, която ѝ се предопределяше да играе в живота там, всичко това ми внуши идеята да основа и в моята страна едно чисто женско списание, редактирано от жени, което да ратува за свободата и правата на жените въобще...“

Ето как се стига до създаването на първото женско списание в България „Женский свят“. Атанас Манов го създава през 1893 год. и поверява ръководството на списанието на по-голямата си сестра Теодора Ноева, която е изявена общественичка и подпредседателка на женското благотворително дружество „Майка“. Помалката, Елена Манова редактира притурката „Домакия“. Въпреки че още от първия си брой списанието е рекламирано като „редактирано от жени, за госпожи и госпожици“, първоначално материалите се списват основно от брата и двете сестри. Самият Манов пише немало статии без подпис или използва преводни материали от европейски женски списания. Госпожа Жулиет Адам също оказва подкрепа и

сътрудничи на списанието със свои статии. И все пак, когато към третата година от съществуването си „Женский свят“ добива желаната популярност, в издаването и в списването на материалите най-сетне се включват и български жени. Популяризирането на първото в страната ни женско периодично издание не е оставено на случайността. На 28 септември 1893 год., Теодора Ноева и Елена Манова са приети на частна аудиенция в двореца Евксиноград от княгиня Мария Луиза. Като подарък ѝ предоставят излезлите до този момент броеве от списанието и ръкоделие, лично изработено от Елена Манова. Княгинята откликва радушно и с това дава тон в обществото и спомага за добрия прием на „Женский свят“, което неуморно работи по проблемите на българската жена. В списанието се говори за еманципация и феминизъм, за възпитанието на девойките, за всевъзможните проблеми, пред които е изправена българската жена. Помества примери за успехите на жените по света, извоювали правата си в един толкова мъжки свят.

Женските дружества, освен сказките за просвещаване на жената като майка и домакия, обръщат внимание и на специалната просветна дейност – откриването и издържането на девическите професионални училища, където една от основните цели е да подпомагат способни ученички от бедни семейства. Първото Стопанско училище е открито в София през 1893 год. от Софийското Женско Благотворително Дружество „Майка“, ръководено няколко десетилетия от Екатерина Каравелова. Покъсно се откриват подобни училища в Пловдив, Русе, Варна, Велико Търново, Македония, Тракия и Добруджа. Женско Благотворително Дружество „Майка“ в град Варна издържа Девическо занаятчийско

практическо училище „Трудолюбие“, създадено през 1897 год., наименувано Професионално училище за девойки „Трудолюбие“ на март 1898 год. Материалът, изучаван в училището е по програмата на Министерството на Търговията, Промишлеността и Труда, отдел „Търговско Промишлено образование“ съгласно всички изисквания за професионално образование. Ученичките прекарват тригодишен курс, държат зрелостен изпит и след една година стаж се явяват на майсторски изпит пред Т. И. Камара. Първата му цел е да даде обща професионална подготовка на девицата за добре подготвени майсторки, за да може тя самостоятелно да изработи своето и на домашните си облекло и да стане примерна домакиня. Възпитаничките получават една добра общообразователна култура за умственото и нравственото издигане на жената и подпомагането ѝ да стане добра майка и домакиня, добра гражданка и занаятчийка, както и да я подготви за професия, от която с честен труд да се изхранва и да подпомага семейството си, за да станат просветени майки, домакини и гражданки на Българската държава. Модерното професионално образование цели не само обезпечаването на хляба, но дава и правилна насока за труд, духовен живот, наслада и естетика в труда, което същевременно създава здрав и просветен трудов дух. Първата директорка на училището е Мария Шишманова, специализирала в Белгия. Следващата е Райна Попова, специализирала в Прага. От 1931 год. патронен празник на училището е 31 май. За кратък период от време професионалните училища минават под ведомството на Министерство на Просвещението като се изработват нови правилници и програма. През 1924 год. се създава Закон за Търговското

промишлено образование, включително и девическите училища се връщат под ведомството и надзора на Министерството на Търговията, Промишлеността и Труда. Тогава се изработват съответните правилници и програми. Съгласно този закон Девическите Професионални училища са следните: Практически, занаятчийски; Средно подготвителни с две години на обучение. В Практическото занаятчийско училище се обучават девизи с прогимназиално образование и обучението се нарича редовно. На края на третата година, след издържането на установения изпит, те получават свидетелство за завършен курс. Обаче се изисква и една година практика в училището или в частно ателие. Втората категория, девиците, които нямат прогимназиално образование, след издържане на изпит през третата година и една година практика, са длъжни да се явят на майсторски изпит при съответната Търговска камара, за да получат майсторско свидетелство. Едва тогава имат право да упражняват своята специалност. В три средни училища с двугодишен курс се приемат със завършен VI-ти клас образование получават подготовка за учителки по ръкоделие в гимназии и прогимназии. Обаче, за да бъдат учителки в Професионално училище им е необходим майсторски изпит. Такъв отдел е открит в Стопанското училище „Княгиня Мария Луиза“ в София, по-късно в Русе, Пловдив, Велико Търново и Шумен. През 1934 год. училище „Трудолюбие“ е преустроено в гимназия и получава името „Практическо занаятчийско училище“, като тригодишният курс на обучение става петгодишен. Учебната програма се разширява и се въвеждат нови учебни предмети: български език, сметководство с калкулация, търговска кореспонденция, професионално законодателство, готварство, история на

облеклото, гимнастика и пеене. Изучават се етика на храненето и естетика на сервирането. В училището е образуван сборен хор под диригентството на Д. Илиев – учител по музика и известен по-късно като композитор.

През 1911 год. се открива в Калофер първото и единствено училище „Трудолюбие“ за изработване на дантели, плетени със совалки на цилиндър, които по онова време се изработват предимно в страните от Западна Европа и са известни като „брюкселска дантела“. Калоферската дантела се превръща в занаят, привнесен от чужбина, развит въз основа на брюкселската и претворен в самобитно българско изкуство, като са включени мотиви от българската природа и това придава типично народен облик – едно от най-финните женски ръкоделия, запазено и до днес. Осигурява поминък на местното население до началото на Втората световна война и допринася за стопанското развитие на града.

По време на втория мандат на варненският кмет Михаил Колони дружеството подава молба да се разреши изграждане на собствена сграда. На заседание на Общинския съвет на 14 януари 1890 год. е отстъпен общински терен с площ от 1266.50 м² безвъзмездно като дарение за изграждане на същата. През 1900 год. на площада в град Варна е изградена сградата на професионалното стопанско училище „Трудолюбие“, известна като дом „Майка“ (днес е Матроски клуб). Сградата е проектирана на един етаж от френския архитект Анри Пиер. Училището е открито на 19 ноември 1900 год. През 1914 год., същата е надстроена с втори етаж и електрифицирана. През 1932 год. в двора е изграден училищен салон със сцена, а за учебната 1937-1938 год. са пристроени две класни стаи. Архитектурата на сградата е неоренесансова.

Покривът завършва с три триъгълни фронтона, украсени с акротерии. Богато са изградени прозорците, които са с пластична рамка, увенчани с антаблеман и триъгълни фронтона, украсени с палмети и антификси. Строгата симетрична композиция, раздвиженият силует и класическите архитектурни форми, съчетани с колорита, внушава тържественост на сградата. През 1932 год., дружество „Майка“ изгражда до самата сграда гимнастически салон със сцена за театрални постановки.

Ж.Б.Д. „Майка“ взема решения за намиране на средства, във връзка с поддържане на Стопанското училище „Трудолюбие“, за начина на подобрението му, както и по уреждане на разни беседи, сказки от просветителен характер и други текущи въпроси относно възложената му трудна задача да повдигне професионалното образование до висота и да се бори с ред трудности и препятствия. За целта настоятелството на дружеството ежегодно дава концерти и разиграва томболи за увеличаване на средствата, общинският театър дава представление и томбола, като се получават приходи. Всяка година ученичките провеждат изложба, включваща забава и томбола от предмети, изработени от тях, чиито приходи са предназначени за издръжка на училището. Благодарение на щедрата материална и морална подкрепа на просветените Варненски граждани и гражданки с масовото си посещение на дадените забавления, дружеството успява да реализира приходите, необходими за издръжката му.

В Стопанското училище „Трудолюбие“ се провеждат благотворителни инициативи с културно-просветителски характер: събиране на средства за построяване на паметник на Христо Ботев в

град Калофер; екскурзии до паметника на Херман Шкорпил в Джанавара; организиране на маскен бал с домино. Всеки месец ученичките посещават катедралата да присъстват на неделните литургии и приемане на причастие. Някои от тях пеят в църковния хор. Посещават колективно новия драматичен театър, кино „Палас“ и почти всяка неделя специалното ученическо кино. Ежегодно, на края на всяка учебна година, на Петров ден, дружеството урежда голяма изложба на изработени предмети от ученичките на Стопанско училище „Трудолюбие“. Умело и с вкус подредените предмети будят възторг и възхищение с наистина великолепната си финна изработка. Дружеството взема неколkokратно участие в град Варна в мостренната изложба с образци от училищната работа. Излага в своя щанд подредбата на две стаи: съвременна трапезария и модернизирана българска стая. Всичко е изработено от ученичките в училището и наредено върху наети мебели от кооперация „Бряст“. Щандът е добре подреден винаги и получават множество поръчки. Дружеството взема също участие в Художественната занаятчийска изложба в София с предмети, изработени в училище, типични за Варненска околия. През 1925 год. Ж.Б.Д. „Майка“ е прието за колективен член на Читалищният съюз и по този повод членки на Ж.Б.Д. „Майка“ и възпитанички на училище „Трудолюбие“ участват в изложбите на Министерство на търговията и труда. Дружеството взема участие през периода 1924-1926 год. в уредената изложба от Министерство на просветата, като изпраща три изработени предмети, от които за двата получава приход, а третия подарява на Съюза по случай юбилейния конгрес, който урежда базар в полза на фонда – съюжен дом. Постъпват подарени предмети от

дружествените членки. На основаните във Варна и в цяла България комитети „Про Ориенте“ („Pro.Oriente“), които вземат инициативата за събиране на предмети, предимно българска бродерия и такива, свързани с българския бит, уреждат международна изложба базар в Милано (Италия). Същевременно, целта е да работи за опознаване на двата народа. За целта дружеството изработва в Стопанското училище перде за един прозорец и възглавници. Българската бродерия, която е изложена в Италианския клуб, както и на изложбата в Милано по думите на уредниците, по своята изящност възбужда възторг у всички посетители. Получените суми от разпродажбата на събраните предмети служат за материална подкрепа на бедните български студенти в Италия, и такива тук. През месец август 1934 год. им гостува великият Фьодор Шаляпин.

Ж.Б.Д. „Майка“ участва в набирането на средства за изграждане на храм-паметника „Александър Невски“ в София. Включва се в комитета по изграждане на Варненския театър. Участва в създаването на женското кооперативно общество. Ж.Б.Д. „Майка“ не пропуска случаи да подкрепи инициативи на други дружества или корпорации в града с благотворителна и културна цел, или само да вземе решение в подобна ситуация. С основаването на общо граждански Народен сговор по случай затварянето на университета и посягане на неговата автономност се свика общогражданско събрание за протестиране и дружеството взема участие като се представя от деловодителката г-жа М. Чорбаджиева.

През 1926 год. Ж.Б.Д. „Майка“ участва активно в избора за училищни настоятелки – за вписването на жените в листите. През 1927 год. същото участва в общата художествена изложба в град Варна и

в акциите против хазартните игри.

Настоятелството заедно с Просветителната комисия, избрана в общото събрание се погрижва за уреждането на фонд сказки, които се държат последователно през 1921-1927 год. от видните съграждани и съгражданки. От д-р Златарев на тема: „Вредата от спиртните питиета“; г-жа Шотова-Воденичарова: „Нашите зъби и тези на нашите деца“; г-ца Копчева: „Положението на жената в Древна Гърция и Рим“; г-жа Любов Столица: „Жената в съвременната световна криза“ и „Душевната трагедия на нашата младеж и нейната бъдеща задача“; г-жа Рада Петрова: „Стремежите на българската жена в миналото, настоящето и бъдещето“; г-ца Караганчева: „Жената в средните векове и ново време“; г-ца Антонова: „Жената в IX век“; професор Кацаров: „Медиуми и духове“ и „Полово откровение и полово възпитание“; д-р Тодоров: „Причините на болестите и тяхното лекуване“; д-р Калева: „Хигиена на жената“; д-р Вергов: „Жената в историята, древно време и до днес“ и „Пенологията на пола, любовта и брака. Великата мисия на новото време“.

По покана на Лекарският съюз в града се предлага да се основе комитет от всички благотворителни дружества за приготвяне на стерелизирано мляко за бедните деца безплатно, като средствата за същото се поемат от заможните семейства. За тази цел д-р Неделков изнася подходяща беседа в църковния дом от името на комитета на тема: „Детската смъртност и борба против нея“. За голямо съжаление тази хубава и навремена инициатива не се реализира по непонятни причини. Негово преподобие отец Михаил изнася две хубави научни религиозни сказки на ученичките.

Просветителната комисия при дружество „Майка“ взема присърце

усъвършенствуването на жената през 1940 год. и започва да организира беседи, когато читалище „Христо Ботев“ потърсва съдействието им, за да изнася сказки пред кварталки. За тази цел поканва голям брой сказчици и провежда една системна програма, чрез която са изнесени множество реферати от лекари и лектори на теми, посветени на детеопазването, хранене и възпитание на детето, болести на детето и жената, както и теми от родолюбив и граждански характер за всички въпроси, интересуващи жената, дават се ценни упътвания от здравен и общ характер на жените от покрайнините на града в читалище „Христо Ботев“, читалище „Иван Вазов“, читалище „Отец Паисий“, читалище „Просвета“ и в околийския работнически синдикат. Беседите започват от началото на месец април 1940 год. и продължават, както следва: д-р Подбалкански: „Хигиена на бременната жена“; г-жа Нина Димитрова: „Цели и задачи на Б. Ж. С.“; 7 май – д-р Подбалкански: „Извънматочното забременяване“; 10 май – д-р Николаев: „Средства против забременяване“; 14 май – г-жа М. Параскева: „Средства и фактори при възпитанието на детето“; 17 май – д-р Николаев: „Бялото течение у жената“; 21 май – г-жа Т. Григорова: „Награди и наказание при възпитанието“; 28 май – г-жа Вяра Македонска: „Жената като майка и домакиня“; 31 май – г-жа Мария Сл. Йорданова: „Грижи за най-добрата обществена ценност – детето“; 4 юни – г-жа Мария Сл. Йорданова: „Христо Ботев – живот, дейност, поезия“; 7 юни – д-р Николаев: „Болести у жената с кървене у детеродните органи“; 11 юни – г-ца Здр. Ковачева: „Значение на просветата за жената“; 18 юни – г-жа Н. Йовкова: „Организацията „Труд и радост““ и 21 юни – д-р Николаев: „Медицинска беседа по

зададени въпроси“. В училище „Йордан Йовков“ д-р Василева-Головина изнася няколко сказки за жената и отглеждане на кърмачето; г-жа Нина Димитрова за Б. Ж. С.; г-жа М. Параскева: „Средства и фактори при възпитанието на детето“ и г-жа Н. Йовкова: „Национализъм и патриотизъм“ през месец април 1940 год.

По своя инициатива Радио Варна урежда предаването „Часът на жената“, където се провеждат кратки 10-минутни сказки, посветени на духовния живот на жената. Ж.Б.Д. „Майка“ взема решение активно да участва и да съдейства в подготовяне на предаването, като имената на сказчиците и темите им се съобщават допълнително. По нареждане на просветната комисия се четат реферати на тема: „Женското движение в Ню Йорк“ и „Факторите като отражение върху духа на българина“ и публични сказки за заразителните болести, туберкулозата, за женското образование и други. На 4 юни 1928 год. се отпразнува дружествения празник, като се изнася реферат на тема „Българката като домакиня и общественица“, урежда се томбола и забава. Ж.Б.Д. „Майка“ устройва голямо агитационно публично събрание по случай празника на Български Женски Съюз, на който говори председателката г-жа Димитрина Иванова на тема: „Българката и българската общественост“ и същото е масово посетено. Същата беседа тя изнася пред микрофона на Радио Варна. Подпредседателката на дружеството г-жа Мария Сл. Юрданова говори пред микрофона на Радио Варна на тема: „По стъпките на Ботева и неговата другарка“ по случай празника на Български Женски Съюз и Ботевия празник.

Ж.Б.Д. „Майка“ получава покана от Comite d'Entente Bulgarie des Associations

d'Enseignement (Комитет по Споразуменията в България към Образователните Дружества), в което се канят български семейства, които желаят да приемат германски деца и от тук да се изпратят български деца на курорт за няколко месеца. Целта е за постигане на сближение.

По случай отбелязване на 25-годишната дейност на театралната сцена на любимият варненски артист Стоян Бъчваров се създава комитет от видни съграждани за честване на юбилея му. През периода 1921-1923 год., Ж.Б.Д. „Майка“ взема участие с поднасяне на адрес, прочетен вечерта от председателя и поднася скромен подарък – една възглавничка. заедно с другите организации и корпорация взема участие по отпразнуване 30 години учителска дейност. Дружеството изразява уважението си към 87 души заслужили учители ратници на народната просвета с поднасяне на адрес в деня на честването им в Летния театър, което е една мила и трогателна картина. По повод тридесетгодишната литературна дейност на г-жа Ана Карима дружеството взема участие с поднасяне на адрес, като г-жа Р. Ценова от София представлява същото в деня на тържеството и поднася адреса. Същевременно са изпратени 200 лв на комитета за издаване на сборник по случая. Членките на дружеството имат рядкото щастие да бъдат свидетели при отпразнуване на 50 години архиерейска служба в славянската история на нашия обичан и уважаван от всички Варненски и Преславски Митрополит Симеон през 1922 година. По негово изрично желание не се приготвят никакви тържества и го поздравяват писмено, като в отговор на поздравлението дружеството получава много мило, съдържателно и хубаво благодарностно писмо. Ж.Б.Д. „Майка“ взема участие през 1931 год. в отпразнуване

на юбилеят на г-н Ранков – началник на професионалното образование в Министерството с поднасяне на папка и адрес. По случай отпразнуването на петдесетгодишнината от основаването на Мъжката гимназия „Цар Фердинанд I“ в града през 1932 год., е поднесен адрес. По случай чествването на петдесетгодишна лекарска дейност на г-жа д-р Анастасия Головина и в качеството ѝ на първата жена лекарка в България; на г-н Антон Страшимиров; на г-жа Екатерина Каравелова по случай нейната петдесетгодишна обществена дейност дружеството поднася съответно на всеки един адреси. На г-жа А. Бъчварова – инспекторка на професионалното образование при Министерство на Труда и Просветата по случай тридесет години непрекъсната служба по просветата и професионалното образование, също така поднася адрес и подарява една възглавница. През 1935 год. Ж.Б.Д. „Майка“ участва в отбелязване на юбилея на проф. Александър Балабанов.

Ж.Б.Д. „Майка“ се присъединява към инициативата на дружество „Любов към Родината“ по случай женитбата на любимият ни цар Борис III с царица Йоанна за поднасянето на един адрес заедно с всички благотворителни дружества в града, за която цел отпуска 2000 лева. Този адрес се поднася на 24 септември 1931 год. в двореца Евксиноград. С останалата част от събралата се сума по общото съгласие на всички дружества се образува фонд за построяване на павилион за инфекциозно болните към държавната болница.

Ж.Б.Д. „Майка“ изменя дружественият устав през 1928 год. като прибавя към „целта на дружеството“ нов параграф: като член на съюза ратува за подобрието положението на жената, чрез признаване и на нея еднаквите права на

човека и гражданина – равноправието. По инициатива на дружество „Майка“ се свикват две конференции от видни общественици и педагози за обсъждане въпроса за тъкмящите се удари върху девическото образование в България и се приема резолюция. Пред общинските избори на 10 февруари 1928 год., същото излиза с призив пред Варненските политически организации и граждани да поставят листите си за училищни настоятелства жени за членки и да гласуват за тях. Избрана е просветна комисия и за мира. През 1930 год. Ж.Б.Д. „Майка“ участва в националната кампания за даване на изборителни права на жените за общинските избори, предвид това, че българската жена все по-настоятелно се бори за своите изборителни права. Участва в създаването на женско кооперативно общество в град Варна. През 1935 год. Ж.Б.Д. „Майка“ изпраща телеграфически молба до господата министрите да се дават изборни права на жените.

През 1931 год. Ж.Б.Д. „Майка“ протестира пред варненската общественост за ограничаване на девическото образование. Поставя пред общинските власти искането си за именуване на някои улици с имена на видни варненки.

В частно заседание от 19 февруари 1931 год., настоятелствата на дружеството „Майка“ съвместно с дружество „Надежда“ и „Любов към Родината“ разглеждат въпроса по организирането на едно издателство от името на трите дружества. Идеята е отдавна замислена от г-ца Д. Костова с цел да се даде възможност на даровитите хора и да се улесни издигането и проявлението им. Предвид не добрата позиция на българската оригинална литература, българската книга е скъпа, малко разпространена и почти нечетена, а българските писатели с материалната си издръжка са едно тежко бреме за държавата.

Решават под покровителството им да организират едно издателство на български оригинални поетически творения, за да подпомогнат в онези трудни времена оригиналната българска книга. Начело застава редакционен комитет, който издава книги и издателството се нарича „Родна литература“.

През 1933 год. Ж.Б.Д. „Майка“ организира създаването на младежката секция „Нови стремежи“, която има свой правилник, но ползва устава на дружеството. Основната цел е да приобщи девойките към обществения и социалния живот. Почетен председател на младежката секция „Нови стремежи“ става княгиня Евдокия. Това е автономна група, управлявана от свое настоятелство, напътствана от дружествената делегатка г-жа Мария Сл. Йорданова. Младежката секция дава половината от чистия си приход и половината от членския си внос за касата на дружество „Майка“. Със своята благотворителност радват не малко бедни деца на училище „Трудолюбие“ и други училища и институти в град Варна. Съдейства за участието на варненските жени в самарянските курсове на Българския Червен Кръст (БЧК). От реализирането на дейността си младежката секция реализира и приходи, като с половината от тях подпомага дейността на дружество „Майка“, а с другата – училище „Трудолюбие“. Имат своя уредена добре библиотека. Ж.Б.Д. „Майка“ предоставя просветната си дейност на младежката секция „Нови стремежи“. По този повод и по инициатива на последните се развива усилена просветна дейност: уреждат се множество публични сказки ежеседмично, вземат участие във всички културни начинания и прояви на град Варна, провеждат курсове по чужди езици, стенография, бродерия, готварство и други. Дружеството събира членките си и гости на интимни чайове, на които след

представената литературна и музикалната част от госпожиците към младежката секция „Нови стремежи“, времето е използвано за просветни цели, като се четат реферати според случая, и благотворителна цел. Все по-голямото посещение на тези дружествени срещи говори за повишеното обществено чувство на варненската жена от една страна и от друга – за доверието, което се оказва на просветната дейност на дружество „Майка“. По този повод чаят през месец февруари 1937 год. се използва за изборната агитация, а следващия през месец март с.г. – доклад за проявената агитационна дейност от г-жа подпредседателката М. Юрданова. Същевременно и г-жа Вяра Божкова изнася реферат за поетесата Мара Белчева по случай кончината ѝ. Чаят през месец март 1938 год. е посетен от поетесата Елисавета Багряна и писателката Геновска-Горчева, на който г-жа Вяра Божкова говори за творчеството на първата. Чаят на 9 ноември 1938 год. е придружен с доклад на г-жа Мария Йорданова за петгодишната дейност на секция „Нови стремежи“. Чаят на 4 декември 1938 год. по случай дружествения празник е посветен с доклад на делегатката Нина Димитрова по случай дейността на 32-ия редови конгрес на Българския Женски Съюз в Русе. На 8 май 1939 год. дружеството заедно с младежката секция „Нови стремежи“ дава интимен чай. Мария Сл. Йорданова изнесе доклад на тема „Постиженията на жените през 1938 год.“. Приходът изцяло се изпраща в редакцията на вестник „Женский глас“ за засилване фондовете на единствения вестник, който ратува за правата и интересите на жената. На 22 ноември 1939 год. чаят даден от младежката секция „Нови стремежи“ заедно с дружество „Любов към Родината“. Г-жа Мария Сл. Йорданова говори на тема „Сърдечния дар“, чиито приход бе даден за

зимната помощна акция на град Варна. Чаят на 20 декември 1939 год., уреден специално за предизборна просвета на членките, на който г-жа Х. Йовкова – член от просветния комитет говори върху „Обществената роля на жената“. На двата последни чая председателката говори обширно за значението на акцията за благотворителност и за изборите като апелира за подкрепа от името на жената. На чаят на 1 юни 1940 год. по случай празника на Б. Ж. С. Председателката Люба д-р Свракова говори върху „Постиженията на Българския женски Съюз“. На чаят на 18 декември 1940 год. по случай патронния празник на дружеството делегатката Нина Димитрова изнася доклад за дейността и решенията на 33-ия редовен конгрес на Б. Ж. С. в град Сливен – един от многолюдните съюзни конгреси, посетен повече от 300 делегатки и гости, станал в дните на нестихващата радост, поради присъединяване на Южна Добруджа. На него се разгледа и начерта новата насока на съюзната дейност съобразно днешното обществено и политическо положение на страната. Делегатки са г-жите Люба д-р Свракова, Нина Димитрова, Янка Янева и Мара Карастоянова (от младежката група). Една от най-важните точки на дневния ред на конгреса е задължението на съюзените дружества да просветят жената за нейната роля в днешните дни на световния пожар, за да се ориентират къде е най-правилния техен дълг като българки да служат на народа си. На 4 юни 1941 год. на празника на Ж.Б.Д. „Майка“ секретарката Нина Димитрова говори на тема „Развой и значение на Българския Женски Съюз“, чиято четиридесетгодишна съвпадна с освобождението на поробените земи и щастливата звезда на Обединена България. През месец август 1941 год. Ж.Б.Д. „Майка“ участва в прощалната дружествена среща,

дадена от всичките женски дружества в града по случай заминаването на артистката Пенка Икономова, която винаги с готовност се отзовава на благотворителните и родолюбиви инициативи на дружеството. На чая, проведен на 4 ноември 1941 год. по случай парадния празник на дружеството и училището председателката Люба д-р Свракова говори на тема „Какво трябва да даде жената на своя народ „днес““.

На 15 декември 1937 год. е изпратена телеграма на общогражданския комитет до Н. Пр. Епископ Андрей по случай архиерейските избори. По молба на общогражданския комитет и със съгласието на неговите членки е изпратена телеграма до Светия Синод да се иска канонизирането на Епископ Андрей, в която дружеството е включено.

На 26 декември 1937 год. Ж.Б.Д. „Майка“ за пръв път от основаването си получава вещественна публична благодарност за своята дейност в лицето на дружествените членки: г-жа Кера Попова – дългогодишна председателка и сега почетна такава, г-жа Люба д-р Свракова – сегашна председателка и г-жа Анастасия Ганева – дългогодишна членка на дружеството, които са наградени от Н.В. Цар Борис III с почетния знак на човеколюбие III степен по случай раждането на Н.Ц.В. Престонаследника Симеон.

Ж.Б.Д. „Майка“ основава библиотека с читалня, която през периода на дейността си събира 212 тома, солидно подвързани. Там всяка членка на дружеството и на младежката секция „Нови стремежи“, както и учениците от училище „Трудолюбие“ може да ползват книги, списания и вестници всеки петък.

Ж.Б.Д. „Майка“ членува в „Съюза за закрила на детето“ и дружество „Червен кръст“. Взема редовно участие в празника за закрила на детето. Канено е да взема участие

във всички тържества, юбилеи и комитети. Бележи активна дейност във всички културни прояви и начинания в града, като събира предмети за томболата и разпродава билети, които носят приходи и участва в неговата изложба с изработени в училище предмети.

Честването на петдесетгодишния юбилей на Ж.Б.Д. „Майка“ се превръща в общоградски празник. Подготвителният комитет от 40 души се председателства от кмета на Варна инж. Янко Мустаков и от председателката на дружеството Люба д-р Свракова. Участват още видни личности като председателят на Търговската камара, ректорът на Висшето търговско училище, директорите на Девическата, Мъжката и Търговската гимназия и на училище „Трудолюбие“, управителят на двореца Евксиноград, директори на банки, управителят на Шуменска област, народни представители, генерали, индустриалци, Митрополит Йоисф. Издаден е юбилеен сборник за периода 1888-1938-1939 год. В изданията за юбилея афиш е записано следното: „Половин век. Варненското женско благотворително дружество „Майка“ работи всеотдайно за културното и стопанското издигане на варненските жени като майки и гражданки. То превъплъти в дело вроденото майчино чувство към милосърдие и обществено единение и чрез воето училище „Трудолюбие“ подготви редица поколения млади девизи, за да бъдат добри майки и съпруги, здрава основа на благоденстваща България.“ По случай юбилеят Министърът на търговията и труда представя на Н.В. Цар Борис III доклад за дейността на дружеството и обосновани предложения за награждаване. За почетна председателка на дружеството е обявена г-жа Кера Венедикт Попова. Към датата на юбилея ръководството е както следва: Люба д-р Свракова – председателка,

Мария Сл. Йорданова и Живка д-р Драмова – подпредседателки, Нина С. Димитрова – секретар, Мика Ст. Параскова – касиер, Анастасия Ганева, Янка Янкова, Параскева д-р Мартева, Преслава д-р Пачева, Милана Дечева, Елена Шотова-Воденичарова. Проверителен състав: Д. Иванова, Елена Манова и Божана Праматарова. Управителен съвет на младежка секция „Нови стремежи“: Калина Шивачева – председателка, Н. Железова – подпредседателка, В. Врачева – секретар, М. Фтичева – касиер, Ж. Първанова, К. Илиева и С. Шиварова. Проверителен състав: Альова, Маринова и Громова.

Ж.Б.Д. „Майка“ състоя първата интимна дружествена среща на 3 ноември 1943 год., която е посветена на О'Бозе почившият Цар Борис III Обединител. На Архангелова голяма задушница комисия от г-жа Огнянова и г-жа Димитрова посети паметника на Падналите за Родината, за да поднесе букет, придружени от сборен клас, който поднесе венец. Дружеството купува три книги от Жорж Нурижан за дружествената библиотека.

Дружеството прекратява своята благотворителна и културно-просветна дейност през 1944 год., когато със закон са закрити всички дружества от този характер в страната. Последното заседание на Ж.Б.Д. „Майка“ под председателстването на Вяра Македонска е отбелязано с Протокол № 15 от 28.12.1944 год. Дейността е поета от Народно женско дружество „Народна боркиня“ – Варна с председателка: Елена Аршинкова, касиерка: Мика Параскова, секретарка: Станка Грънчарова и домакинка: Олимпия Казакова. Касата и ценните книжа са предадени с протокол от 1 февруари 1945 год., архива, библиотеката и порцелановата посуда – с 3 броя протоколи от 27 юни 1945 год. Първото заседание на Народно женско

КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО НА ВАРНА

дружество „Народна боркиня“ – Варна е протоколирано с Протокол № 1 от 7 март 1945 год. Документацията, която е добре запазена, е предадена на 14 октомври 1952 год. на

Държавен архив – Варна. През 1990 год. дружеството е възстановено, с което се възраждат старите добродетели и ценности.

Забележка: Данните са взети от Държавен архив – Варна от следната документация, съхранявана със съответната архивна номерация: Протоколи, отчети и годишни отчети на Ж.Б.Д. „Майка“ – Варна, както и от книгата „120 години Ж.Б.Д. „Майка“ – Варна 1888-2008“, издаване – 2008 год. съставители: Добринка Д. Димиева, Донка К. Маринова, Екатерина Д. Радева, Златина К. Иванова и Любов Хр. Чакърлова.

За контакти: Жаклин Едуард Бодурова –
проектант и технически консултант
0878 819 428; 052 626 094
jaki_bodurova@abv.bg